

**НАУКОВО – ДОСЛІДНА РОБОТА ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ  
ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КОРЕКЦІЙНИХ  
ПЕДАГОГІВ ДО РОБОТИ З ДІТЬМИ, ЯКІ МАЮТЬ  
ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ В  
ІНКЛЮЗИВНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ**

---

Pryadko L.A. Scientific-research work as a means of training of future special education teacher to work with children with special needs in inclusive educational establishment/L.A. Pryadko // Actual problems of the correctional education : Ministry of Education and Science of Ukraine, National Pedagogical Drahomanov University, Kamyanets-Podilsky Ivan Ohyenko National University / edited by V.M. Synjov, O.V. Havrilov. – Issue 5.- Kamyanets-Podilsky: Medobory-2006, 2015.– P. 253–261

---

**Прядко Л.О. Науково-дослідна робота як один із засобів підготовки майбутніх корекційних педагогів до роботи з дітьми, які мають особливості психофізичного розвитку в інклюзивному навчальному закладі.** У статті розкривається науково-дослідна робота як один із засобів підготовки майбутніх корекційних педагогів до роботи з дітьми, які мають особливості психофізичного розвитку в інклюзивному навчальному закладі. Змістовно описані основні завдання та види науково-дослідної роботи у напрямку підготовки фахівців вище зазначеного напрямку. Основна увага зосереджена на формуванні діагностичних, організаційних, корекційних, профілактичних та дослідницьких умінь у майбутніх фахівців під час вивчення навчальної дисципліни «Інклюзивна освіта». Це відбувається шляхом використання інноваційної технології навчання - індивідуальних навчально-дослідних завдань. У дослідженні основна увага приділяється такому виду діяльності як складання індивідуальної програми розвитку, яка

передбачає визначення конкретних навчальних стратегій і підходів до навчання дітей, які мають особливості психофізичного розвитку. Хоча дану програму готує група фахівців (заступник директора з навчально-виховної роботи, учителі, асистент учителя, практичний психолог, соціальний педагог, медсестра) та все ж провідну роль відіграє корекційний педагог, бо лише він може визначити оптимальний особистісно-орієнтований маршрут, який сприятиме здобуттю такими дітьми якісної освіти, урахувавши їх пізнавальні здібності. Дослідження довело, що основні труднощі, які виникають у студентів під час вивчення навчальної дисципліни пов'язані з визначенням довгострокової мети та короткочасних цілей. З огляду на це основну увагу під час виконання науково-дослідних завдань зосереджено на формуванні умінь визначати сильні сторони особистості дитини, її слабкі якості та відповідно корекційні прийоми подолання порушень. Практичне значення дослідження полягає у можливості використання навчально-дослідних завдань в організації науково-дослідної роботи як умови реалізації і розвитку потенціалу майбутніх корекційних педагогів. Виконання саме таких завдань дають можливість підготувати майбутніх спеціалістів до фахового психолого-педагогічного супроводу, без якого перебування дитини у інклюзивному навчальному закладі набуває стихійності, формальності.

**Ключові слова:** науково-дослідна робота, індивідуальні навчально-дослідні завдання, інклюзивна освіта, інклюзивний навчальний заклад, індивідуальна програма розвитку.

**Прядко Л.А. Научно-исследовательская работа как один из средств подготовки будущих коррекционных педагогов к работе с детьми, имеющими особенности психофизического развития в инклюзивном учебном заведении.** В статье раскрывается научно-исследовательская работа как одно из средств подготовки будущих коррекционных педагогов к работе с детьми, имеющими особенности психофизического развития в инклюзивном учебном заведении. Содержательно описаны основные задачи и виды научно-исследовательской работы в направлении подготовки специалистов вышеуказанного направления. Основное внимание сосредоточено на формировании диагностических, организационных, коррекционных, профилактических и исследовательских умений у будущих специалистов при изучении учебной дисциплины «Инклюзивное образование». Это происходит путем использования инновационной технологии обучения - индивидуальных учебно-исследовательских заданий. В исследовании основное внимание уделяется такому виду деятельности как составление индивидуальной программы развития, которая предусматривает определение конкретных учебных стратегий и

подходов к обучению детей, имеющих особенности психофизического развития. Хотя данную программу готовит группа специалистов (заместитель директора по учебно-воспитательной работе, учителя, ассистент учителя, практический психолог, социальный педагог, медсестра) и все же ведущую роль играет коррекционный педагог, потому что только он может определить оптимальный личностно-ориентированный маршрут, который будет способствовать получению такими детьми качественного образования, учитывая их познавательные способности. Исследование показало, что основные трудности, возникающие у студентов при изучении учебной дисциплины связанные с определением долгосрочной цели и кратковременных целей. Учитывая это основное внимание при выполнении научно-исследовательских заданий сосредоточено на формировании умений определять сильные и слабые стороны личности ребенка, коррекционные приемы преодоления нарушений. Практическое значение исследования заключается в возможности использования учебно-исследовательских задач в организации научно-исследовательской работы как условия реализации и развития потенциала будущих коррекционных педагогов. Выполнение именно таких задач позволяют подготовить будущих специалистов к профессиональному психолого-педагогическому сопровождению, без которого пребывание ребенка в инклюзивном учебном заведении приобретает стихийности и формальности.

**Ключевые слова:** научно-исследовательская работа, индивидуальные учебно-исследовательские задания, инклюзивное образование, инклюзивное учебное заведение, индивидуальная программа развития.

**Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.** Вимоги, які висуваються сьогодні перед вищими навчальними закладами, пов'язані з потребами українського суспільства в активних, мобільних, конкурентоспроможних фахівцях, які здатні вирішувати актуальні проблеми людства.

Нашій державі необхідні фахівці, які здатні оперативно приймати нестандартні рішення, діяти творчо, самостійно. У свій час академік В.І. Вернадський зауважував: «Мисляча і працююча людина – міра всьому. Вона є величезним планетарним явищем». Саме таких громадян треба готувати у вищих навчальних закладах. Це можливе за умови, коли професійна освіта буде сприяти розвитку акме людини. «Якщо праця рутинна, то вона не служить розвитку і саморозвитку людини, яка нею займається. А якщо навпаки, вирішуються завдання створення чогось нового, мотиваційно цікавого, що захоплює людину і вимагає для успішного вирішення постійної роботи інтелекту, високого емоційного

тону, вольового настрою, спрямованих на виконання практичних дій, то така праця забезпечує розвиток і саморозвиток людини» [1, с. 42].

Освіта – це найгнучкіша ланка суспільства, яка першою повинна відповідати запитам сьогодення. Збільшення у нашому суспільстві дітей з порушеннями психофізичного розвитку з одного боку та відстоювання права батьків на проживання таких дітей у родині з іншого, вимагають перегляду підходів до підготовки фахівців.

До недавнього часу вищі навчальні заклади України готували майбутніх корекційних педагогів до роботи з дітьми, які мають порушення психофізичного розвитку, в умовах спеціальних закладів. Така підготовка була досить ефективною, бо ґрунтувалася на багаторічному перевіреному досвіді. Поява ж закладів нового типу вимагає зміни поглядів на підготовку майбутніх фахівців та на самі шляхи підготовки.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Проблема впровадження інклюзивної освіти набула широкого визнання і розглядається через такі аспекти: теоретико-методична підготовка сучасного вчителя до роботи з дітьми, які мають порушення психофізичного розвитку (А. Колупаєва, Л. Гречко, Н. Назарова, В. Засенко, Л. Савчук, Т. Сак, В. Тарасун, О. Таранченко), підготовка корекційних педагогів до роботи в інклюзивних закладах (В. Синьов, В. Бондар, В. Тищенко, С. Миронова, В. Липа, А. Шевцов); психологічна готовність педагогів масових закладів працювати з такою категорією дітей (Л. Яценюк, О. Ямб ург, С. Альохіна, Е. Агафонова, О. Денисова, В. Поникарова, О. Леханова, О. Хохліна, В. Зарецький, М. Гордон, О. Суворов, О. Кутепова, А. Шеманова, Н. Попова та ін.), але не дивлячись на такі нароби багато питань залишаються не вирішеними.

**Мета статті** – розкрити науково-дослідну роботу як один із засобів підготовки майбутніх корекційних педагогів до роботи з дітьми, які мають особливості психофізичного розвитку, в інклюзивному навчальному закладі; висвітлити індивідуальні навчально-дослідні завдання, спрямовані на формування діагностичних, організаційних, корекційних, профілактичних та дослідницьких умінь у майбутніх фахівців під час вивчення навчальної дисципліни «Інклюзивна освіта».

**Виклад основного матеріалу.** Сучасна професійна освіта є не просто передачею і засвоєнням узагальнених професійних знань, але насамперед опануванням специфікою діяльності. Молодий спеціаліст, який залишає стіни вищого навчального закладу, повинен бути не лише компетентним фахівцем у своїй справі, але і здатним до подальшого самовдосконалення та особистісного росту. У подальшому його професія повинна приносити йому задоволення і можливість досягнення професійних вершин. Для цього необхідно активно застосовувати самостійну навчально-пізнавальну діяльність, оскільки лише така діяльність сприяє формуванню у майбутніх фахівців самостійності,

ініціативності, креативності, почуття відповідальності та, врешті-решт, професійної мобільності. Одним із напрямів самостійної навчально-пізнавальної діяльності є науково-дослідна робота студентів.

Науково-дослідна робота взагалі покликана сприяти розвитку системи інтелектуальних творчих якостей особистості: інтуїції (пряме бачення сутності речей без обґрунтування); креативності (творче мислення), (здатність продукувати нові ідеї, гіпотези, способи розв'язання проблемних задач); творчої уяви (самостійне створення нових образів, які реалізуються в оригінальних результатах діяльності); дивергентності мислення (здатність запропонувати декілька підходів до розв'язання задачі та міняти їх; здатність бачити проблеми та об'єкти в різних ракурсах); оригінальності мислення (своєрідність якостей розуму, способу розумової діяльності); асоціативності мислення (здатність використовувати асоціації, у тому числі аналогії) [3, с.161].

Звернемось до наукових доробок у галузі підготовки фахівців напрямку «Корекційна освіта».

Дослідниця С .П. Миронова зазначає такі завдання науково-дослідної роботи з майбутніми корекційними педагогами: вчить аналізувати теоретичний матеріал та узагальнювати досвід роботи спеціальних шкіл; допомагає систематизувати знання, одержані у процесі вивчення різних предметів та застосувати їх на практиці; розширяє рамки професійних знань студентів і вчить знаходити більш ефективні й раціональні методи, прийоми, засоби корекційного навчання і виховання дітей з особливостями психофізичного розвитку; прищеплює навички дослідницької роботи [2, с. 229]. У контексті викладеного велике значення має підготовка майбутніх корекційних педагогів до реалізації інклюзивної освіти.

Із запровадженням інклюзії постає проблема психолого-педагогічного супроводу дітей в умовах інклюзивної освіти та підготовка відповідних фахівців до роботи у таких умовах. Інклюзивна освіта – це не лише створення технічних умов для безперешкодного доступу дітей з особливостями психофізичного розвитку, але і специфіка організації навчально-виховного процесу, який повинен будуватися з урахування психофізичних, соціально-педагогічних можливостей зазначеної категорії дітей і відповідно вимагає створення інклюзивного середовища.

Академік В. Бондар зауважує, що «перед сучасною педагогічною наукою постає завдання розроблення, апробації і впровадження такого оптимального особистісно-орієнтованого маршруту, який би уможлилював одержання кожною дитиною з порушеннями психофізичного розвитку якісної освіти, зважаючи на її пізнавальні здібності. Підґрунтям реалізації освітньої інклюзії мають стати належний рівень соціальних стандартів, фінансування, наявність спеціально підготовлених кадрів і широке обговорення з метою формування позитивного ставлення суспільства до таких дітей [4, с. 80].

Інклюзивний заклад це – заклад, який забезпечує інклюзивну освіту як систему освітніх послуг, зокрема: адаптує навчальні програми та плани, фізичне середовище, методи та форми навчання, використовує існуючі в громаді ресурси, залучає батьків, співпрацює з фахівцями для надання спеціальних послуг відповідно до різних освітніх потреб дітей, створює позитивний клімат у шкільному середовищі.

З появою закладу нового типу змінюється і роль фахівців. Насамперед це стосується корекційного педагога. Спробуємо визначити специфіку його діяльності у інклюзивному закладі, виходячи із особливостей функціонування останнього:

1. Здійснення мультидисциплінарного підходу у вирішенні проблем навчання та соціалізації дитини з особливостями психофізичного розвитку.
2. Консультування вчителів, асистента вчителя, батьків.
3. Участь у складанні індивідуального плану та індивідуальної програми розвитку.
4. Здійснення психолого-педагогічного супроводу.
5. Формування у батьків адекватних очікувань щодо перспективи майбутнього своїх дітей.

Таким чином, ця специфіка вимагає удосконалення підготовки у ВНЗ і урахування окреслених особливостей під час виконання науково-дослідних завдань.

Інноваційною технологією навчання у вищих навчальних закладах є упровадження у навчальний процес індивідуальних навчально-дослідних завдань, спрямованих на самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизацію, поглиблення, узагальнення, закріплення, практичне застосування знань студента з навчального курсу та розвиток навичок самостійної роботи.

Наші наукові розвідки довели, що зазвичай індивідуально навчально-дослідні завдання являють собою написання рефератів, самостійне опрацювання науково-методичної літератури, складання конспектів уроків та написання проєктів. Вважаємо за доцільне урізноманітнити види індивідуальних навчально-дослідних завдань для майбутніх корекційних педагогів в аспекті підготовки до роботи в інклюзивних навчальних закладах.

Для того, щоб індивідуально навчально-дослідні завдання були ефективними вони повинні сприяти розвитку професійного мислення, а також бути цікавими і корисними у майбутній професійній діяльності.

Спираючись на дослідження С. П. Миронової, доповнимо ті елементи дослідницько-творчої діяльності майбутніх корекційних педагогів в інклюзивному закладі, які можна використовувати під час вивчення навчальної дисципліни «Інклюзивна освіта»:

1. Збирати, опрацьовувати і використовувати нормативно-правову, педагогічну та психологічну інформацію, яку можна використати для вирішення професійних завдань.

2. Співставляти відомості з різних джерел, здобуваючи при цьому професійно значущі знання.
3. Орієнтуватися у спеціальній та періодичній дефектологічній літературі й періодичних виданнях, що висвітлюють проблему інклюзивної освіти.
4. Визначати уміння життєвої компетентності учня, виходячи з його інтелектуального потенціалу.
5. Проводити наукове спостереження за станом дитини у закладі та родині з метою визначення її комфортних умов.
6. Систематизувати та узагальнювати досвід інших країн з реалізації інклюзивного навчання.
7. Ретельно вивчати динаміку просування дитини за її освітнім маршрутом за певний проміжок часу та уміти її пояснювати.
8. Проводити експериментальну роботу з пошуку та розробки нових методик, посібників, засобів і прийомів корекції з метою знаходження обхідних шляхів навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку.

Виконання цих завдань в умовах вищого навчального закладу сприяє удосконаленню готовності майбутніх корекційних педагогів до роботи в інклюзивних закладах.

Наше дослідження довело, що одним із основних і, до речі, непростих завдань є розробка у навчальному закладі індивідуальної програми розвитку (ІПР). Метою програми є визначення конкретних навчальних стратегій і підходів до навчання дитини з особливостями психофізичного розвитку.

Подамо приклади індивідуальних науково-дослідних завдань до навчальної дисципліни «Інклюзивна освіта», які є пропедевтичною роботою для складання індивідуальної програми розвитку.

**Завдання 1.** Скласти характеристику на дитину, за якою проводилося наукове спостереження.

**Завдання 2.** Провести наукове спостереження з метою визначення сильних і слабких сторін дитини.

**Завдання 3.** Розробити серію бесід з батьками учнів щодо формування самостійних умінь під час виконання домашніх завдань.

**Завдання 4.** Скласти методичні рекомендації для асистента вчителя щодо учня, який має розумову відсталість та порушення зору.

**Завдання 5.** Визначити засоби корекції залежно від стану та потенційних можливостей учня.

Отже, використання таких навчально-дослідних завдань дасть змогу підготувати майбутніх педагогів до роботи в інклюзивному закладі шляхом розвитку їх професійного мислення

**Висновки та перспективи подальших розвідок у цьому напрямку.** Успішність становлення студента як дослідника у ВНЗ залежить від умов, які створює насамперед викладач з метою моделювання специфіки майбутньої професійної діяльності. Корекційний педагог, у якого сформоване професійне мислення, – це

фахівець з яскраво вираженою гуманістичною спрямованістю особистості, інклюзивною компетентністю та сформованим індивідуальним стилем корекційно-педагогічної діяльності. Подальші наукові розвідки будуть присвячені вивченню педагогічних умов формування інклюзивної компетентності.

### Список використаних джерел

**1. Бодалёв А.А.** Акмеология / А.А. Бодалёв, Н.В. Васина. – СПб. : Речь. – 2010. – 224 с. **2. Миронова С. П.** Подготовка учителей до корекційної роботи в системі освіти дітей з вадами інтелекту : [монографія] / С. П. Миронова. – Кам'янець-Подільський : Абетка-Нова. – 2007. – 304 с. **3. Фіцула М.М.** Педагогіка вищої школи: навч.пос. / М.М. Фіцула. – К. : «Академ видав». – 2006. – 352 с. **4. Пугач А.** «Філософія сердечності» / А. Пугач // Рідна школа № 8-9, – 2013. – С.77-80. **5. Синьов В.М.** Чи приживеться північноамериканська модель інклюзії / В.М. Синьов, В.Бондар, В.Тищенко // Рідна школа № 8-9, – 2012. – С.20- 27.

### Spysok vykorystanyh dzerel

**1. Bodalëv A.A.** Akmeolohyya / A.A. Bodalëv, N.V. Vasyna. – SPb. : Rech'. – 2010. – 224 s. **2. Myronova S. P.** Pidhotovka vchyteliv do korektsiynoyi roboty v systemi osvity ditey z vadamy intelektu : [monohrafiya] / S. P. Myronova. – Kam"yanets'-Podil's'kyu : Abetka-Nova. – 2007. – 304 s. **3. Fitsula M.M.** Pedahohika vyshchoyi shkoly: navch.pos. / M.M. Fitsula. – K.: «Akadem vydav». – 2006. – 352 s. **4. A.Puhach** «Filosofiya serdechnosti» / Ridna shkola № 8-9, 2013. – S.77-80. **5. Syn'ov V.M.** Chy pryzhivet'sya pivnichnoamerykans'ka model' inklyuziyi / V.M. Syn'ov, V.Bondar, V.Tyshchenko //Ridna shkola № 8-9, – 2012. – S.20-27

**Pryadko L.A. Scientific-research work as a means of training of future special education teacher to work with children with special needs in inclusive educational establishment.** The article deals with the scientific-research work as a means of training of future special education teacher to work with children with special needs in inclusive educational establishment.

The main objectives and types of scientific-research work in the area of mentioned specialists' training are described. The main focus is on building diagnostic, organizational, corrective, preventive and research skills of future specialists while the process of study of the course 'Inclusive Education'. This occurs through the use of innovative learning technology – individual teaching and research tasks.

The study focuses on such type of activity as individual development program, which involves the identifying of specific learning strategies and approaches to teaching children with special needs. Although the program is made by the team of specialists (deputy director of educational work, teachers, teacher assistant, psychologist, social teacher, nurse), still, special education teacher plays the leading role. He can determine the best student-



centered way that will help such children to get qualitative education, considering their cognitive abilities. Research has proven that the main difficulties that arise in students while learning discipline are related to the definition of long-term goals and short-term aims.

The main focus while execution of research tasks is on building skills that help to determine the strengths of the child and his weaknesses and correction techniques to overcome violations. The practical significance of the study is in the ability to use teaching and research tasks while organization scientific-research work as a condition of implementation and development of special education teacher potential. The execution of these kinds of tasks provides an opportunity to train future special education teacher to professional psychological and pedagogical support, otherwise teaching child in inclusive educational establishment is spontaneous and formal.

**Key words:** scientific-research work, individual teaching and research tasks, inclusive education, inclusive educational establishment, individual development program.

Отримано 11.02.2015 р.